

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
ว่าด้วยกฎหมาย นโยบาย และการพัฒนาพื้นที่ชายแดน
เนื่องในโอกาสครบรอบ 15 ปี
แห่งการก่อตั้งสำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติทางนิติศาสตร์ ว่าด้วย กฎหมาย นโยบาย และการพัฒนาพื้นที่ชายแดน เนื่องในวาระครบรอบ 15 ปี แห่งการก่อตั้งสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ISBN 978-974-9766-95-8

เจ้าของ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

คณะกรรมการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2. ศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ วิมาน กฤตพลวิมาน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง ศรีสมวงษ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวรรณ รัตนเกษตร	มหาวิทยาลัยพะเยา
8. ดร.ชูเกียรติ น้อยฉิม	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
9. ดร.ธิตี ไวกวี	มหาวิทยาลัยพะเยา
10. ดร.ณัฐกร วิทิตานนท์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
11. ดร.ฤทธิรักษ์ กัลยาณภัทรศิษฐ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
12. ดร.อัจฉริยา วงษ์บุรณาวาทย์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชนันภรณ์ บุญเกิดทรัพย์
2. อาจารย์อารีรัตน์ โกสิทธิ์
3. อาจารย์ดิณเมธ วงศ์ใหญ่
4. อาจารย์สรศักดิ์ ตันติจิตตานนท์
5. อาจารย์วลัยวรรณ มธุรสปรีชากุล
6. อาจารย์กมลนัยน์ ชลประทีน
7. อาจารย์เพชรณพัฒน์ ศรีวุทธิยประภา

ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิชาการในการประชุมวิชาการระดับชาติทางนิติศาสตร์ ภายใต้โครงการ
สมมนาวิชาการระดับชาติ ว่าด้วยนโยบาย กฎหมาย และการพัฒนาพื้นที่ชายแดน เนื่องในวาระครบรอบ
5 ปี แห่งการก่อตั้งสำนักวิชานิติศาสตร์

1. ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ	2. ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วิเชียรชม	4. ศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช
5. ศาสตราจารย์พิเศษวิชัย อริยะนันทะกะ	6. ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ	8. รองศาสตราจารย์ ดร.ลาวัณย์ ถนัดศิลปะกุล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท	10. รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา
11. รองศาสตราจารย์ วิมาน กฤตพลวิมาน	12. รองศาสตราจารย์ อรพรรณ พัสพัฒนา
13. รองศาสตราจารย์ ทักษณีย์ ทองอุไร	14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทจิรา เอี่ยมมยุรา	15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์	16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมัย พิศแข
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวรรณ รัตนเกษตร	18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมัย พิศแข
21. ดร.วัชรเนติวาณิช	20. ดร.วรรณชัย บุญบำรุง
23. ดร.บัณฑิตา พิษณุการ	22. ดร.เอมผกา เตชะอภัยคุณ
25. ดร.ธิตี ไวกวี	24. ดร.จิตตศุภางค์ ตันติภิรมย์
27. ดร.ชูเกียรติ น้อยฉิม	26. ดร.นัทธมน คงเจริญ
29. ดร.ณัฐกร วิทิตานนท์	28. ดร.ปเนต มโนมัยวิบูลย์
31. ดร.อัจฉริยา วงษ์บุรณาวาทย	30. ดร.ฤทธิรักษ์ กัลป์ยานภัทรศิษฎ์
33. อาจารย์ประเสริฐ ป้อมป้องศึก	32. อาจารย์ ไกรสร บารมีอวยชัย

คณะกรรมการดำเนินการโครงการสมมนาวิชาการระดับชาติ ว่าด้วยนโยบาย กฎหมาย และการพัฒนา
พื้นที่ชายแดน เนื่องในวาระครบรอบ 15 ปี แห่งการก่อตั้งสำนักวิชานิติศาสตร์

1. ศ. ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
2. อาจารย์ ดร.ชูเกียรติ น้อยฉิม	ประธานกรรมการ
3. อาจารย์ ดร. ณัฐกร วิทิตานนท์	กรรมการ
4. อาจารย์ ดร. ฤทธิรักษ์ กัลป์ยานภัทรศิษฎ์	กรรมการ
5. อาจารย์ เพชรณพัฒน์ ศรีสุทธิยประภา	กรรมการ
6. อาจารย์ นวลจันทร์ แจ่มจิตร	กรรมการและเลขานุการ
7. นางสาววิภา พันธนะบุรณ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
8. นางสาวศกลรัตน์ โกศิริ	ผู้ช่วยเลขานุการ

รูปเล่ม

อาจารย์เพชรณพัฒน์ ศรีสุทธิยประภา

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

พิมพ์ที่

หน่วยผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และเอกสารกลาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงราย 57100

7. ปัญหาเขตอำนาจศาลการฟ้องคดีในข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
พ.ศ. 2546

(Jurisdiction Problem in Prosecuting Argument)

สไบชลกานต์ อินทร์บำรุง

8. ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

(Problems and Redress in Conveyancing for the Agricultural Land Reform Act 2518)

กิตติคุณ นุสัด

กลุ่ม 2 : กฎหมาย นโยบายกับการส่งเสริมและพัฒนาประชาคมอาเซียน

① ปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดนและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก, เหนือ-ใต้ กับการพัฒนาพื้นที่ชายแดน

(Trafficking in Persons, Transnational Crime, and Economic Crime in East-West, North-South Economic Corridor and Borderland Development)

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร

2. ประเทศในกลุ่มอาเซียนกับความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานในการเพิกถอนคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการพาณิชย์

(ASEAN Countries and the Necessity of Uniform Standard for Setting Aside Commercial Arbitral Awards)

จิตตศุภวาท์ ตันติภิรมย์

③ มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมอาชีพคนพิการในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

(The Laws for Persons with Disabilities in Promoting Occupation in Great Mekong Sub Region)

ฐิติรัตน์ วิชัยดิษฐ์

4. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาจากอดีต-ปัจจุบัน : กรณีศึกษาปราสาทเขาพระวิหาร)

(Thailand-Cambodia Relations from past to present: A case study of the Preah Vihear Temple)

ณัฐพล บุญยพิพัฒน์

5. กรอบทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าภูมิภาคอาเซียน

(Legal Framework for the Protection of ASEAN community Trademark)

ชนิษฐา จิตนากร

6. การจัดตั้งองค์การตำรวจอาเซียน: ศึกษาเปรียบเทียบองค์การตำรวจสากลและสำนักงานตำรวจยุโรป

(The Establishment of ASEAN NATION POLICE Organization: A Comparative with INTERPOL and EUROPOL)

เขตต์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา

7. ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย : ศึกษากรณีการเยียวยาผู้เสียหายเปรียบเทียบอาเซียนและสหภาพยุโรป

(Legal Issues on Counter Terrorism : Case study on the Compensation of Victim Comparing with ASEAN and European Union)

จุฑามาศ เกียรติสาร

ปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก, เหนือ-ใต้ กับการพัฒนาพื้นที่ชายแดน
Trafficking in Persons, Transnational Crime, and Economic Crime
in East-West, North-South Economic Corridor
and Borderland Development

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร*

บทคัดย่อ

ปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่ท้าทายการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากจะเป็นการคาดหวังให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจและการเป็นภูมิภาคที่สามารถแข่งขันได้แล้ว ในอีกด้านหนึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้กับขบวนการค้ามนุษย์ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเติบโตขึ้นเช่นกัน โดยใช้เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก เหนือ - ใต้ เพื่อการแสวงประโยชน์ของขบวนการ

ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมของปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละพื้นที่ ช่องโหว่ที่สำคัญคือ ช่องทางธรรมชาติ และจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนที่ขบวนการค้ามนุษย์สามารถนำพาเหยื่อเข้ามายังประเทศไทยได้อย่างง่ายดาย จะส่งผลให้การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดนมีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ผู้เดินทางเข้า - ออกด้านตรวจคนเข้าเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม ส่วนใหญ่ไม่มีความหมายและรูปแบบของการค้ามนุษย์ ไม่คิดว่าตนเองอาจตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และหากตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ก็ยังไม่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไร

ข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การมีข้อเสนอแนะในกฎปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนโดยการจัดตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์แบบยั่งยืน” เพื่อการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์/อาชญากรรมข้ามพรมแดน/อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ/การบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน

Abstract

The trafficking in persons, transnational crime, and economic crime are the challenging for management approach in borderland. The expected effect of ASEAN Integration is

* ประธานกรรมการประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการ
วิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

not only to share economic interests and being a highly competitive region, but also open opportunity for the movement of trafficking in persons, transnational crime, and economic crime to grow up as well by using the East-West and North-South Economic Corridor for movement.

The research findings reveal the differentiation of trafficking in persons, transnational crime, and economic crime depending on different context in each area.

The crucial loophole is natural route and check point for border trade in which the trafficking persons movement take the victims entering Thailand easily which increasing the trafficking persons, transnational crime, and economic crime along borderland.

Most people from Myanmar, Cambodia, Laos, and Vietnam didn't understand the trafficking in persons, never think that they would be a victim, and if they were a victim they didn't know how to do so.

The findings lead to recommendations on the amendment of laws, policy, and efficiency management in the borderland by setting up "Borderland Development Committee" for preventing the trafficking in persons, transnational crime, and economic crime.

Keywords: Trafficking in Persons/Transnational Crime/Economic Crime/Borderland Management

ความเป็นมา

ปัญหาการค้ามนุษย์ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ และกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นการกระทำ ที่ลดทอนศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นต้นนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ประเทศไทยเป็นประเทศที่เอื้อต่อการค้ามนุษย์ที่สุดในภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากมีชายแดนติดต่อกับหลายประเทศ ทำให้ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง การค้ามนุษย์ ในอนาคตปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอาจจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อมีโครงการ Greater Mekong Sub-region Economic Corridors หรือ "ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง" 1 การสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญๆ ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย 6 ประเทศ ไทย จีน (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว พม่า ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้มีประชากรรวมกัน 250 ล้านคน พื้นที่รวมกัน 2.3 ล้านตารางกิโลเมตร ซึ่งเทียบได้กับยุโรปตะวันตก มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ และเป็นภูมิภาคสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) ของเอเชีย

โครงการ "ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง" ได้รับเงินอุดหนุนจาก ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย หรือ ADB (Asian Development Bank) ในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานหลายแขนง โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมทางถนน ซึ่งรวมถึงระบบไฟฟ้า โทรคมนาคม สิ่งแวดล้อม ADB ได้แบ่งส่วนของเส้นทางคมนาคม ออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ East-West Economic Corridor, North-South Economic Corridor และ Southern Economic Corridor แต่ละส่วนจะมีเส้นทางย่อยๆ ของตัวเอง ซึ่งเกือบทุกเส้นทางผ่านประเทศนี้

¹ <http://kpi2.kpi.ac.th/wiki/index.php/ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง> (ออนไลน์)

เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) หรือเส้นทางหมายเลข 9 (R9) มีระยะทางยาว 1,450 กม. อยู่ในเขตไทยเป็นระยะทางยาวที่สุดคือประมาณ 950 กม. เส้นทางเริ่มจากเมืองท่าดานังของเวียดนาม ผ่านเมืองเว้และเมืองลาวบาว (Lao Bao) อันเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของเวียดนามซึ่งติดกับชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จากนั้นเส้นทางหมายเลข 9 จะผ่านเข้าแขวงสะหวันนะเขตในสปป.ลาว และมาข้ามสะพานมิตรภาพ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) ข้ามแม่น้ำโขงสู่ไทยที่จังหวัดมุกดาหาร ผ่านจังหวัด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก จนไปสุดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเข้าไปยังประเทศพม่าจนทะลุ อ่าวมะละแหม่งที่เมืองมะละไย หรือมะละแหม่ง (Mawlamyine / Mawlamyain) เป็นการเชื่อมจากทะเลจีนใต้ไปสู่มหาสมุทรอินเดีย ซึ่งอาจจะสามารถเชื่อมต่อไปยังอินเดียและตะวันออกกลางต่อไป ขณะนี้โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงประเทศทั้งสี่เข้าด้วยกันในเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตกนี้สามารถเปิดใช้แล้ว

เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) เส้นทางนี้เป็นเส้นทางหลักในการเชื่อมต่อจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เข้ากับภูมิภาคอาเซียนผ่านถนนในแนวเหนือ-ใต้ จุดเริ่มต้นของถนนในแนวเหนือ-ใต้ คือ เมืองคุนหมิง ส่วนจุดปลายจะแยกเป็นสองสายคือมายังเชียงราย และลงมาถึงกรุงเทพ และอีกสายหนึ่งจะไปยังซานอย เมืองหลวงของเวียดนาม โดยจะเชื่อมต่อกับทางหลวงสายเอเชีย A1 ที่วังหินเหนือ-ใต้ของประเทศเวียดนามที่เมืองซานอย

เส้นทางที่เชื่อมต่อประเทศจีนตอนใต้กับกรุงเทพฯ มีรหัสว่าเส้นทาง R3 แบ่งเป็นเส้นทางย่อยทางตะวันออก (R3E) ที่ผ่านประเทศลาว และเส้นทางย่อยทางตะวันตก (R3W) ที่ผ่านพม่า เส้นทางสาย R3E ส่วนของกรุงเทพ-เชียงราย ยาว 830 กิโลเมตรนั้นเป็นทาง 4 เลน ยังเหลือส่วนของจังหวัดเชียงราย ไปยัง อำเภอเชียงของ (ซึ่งอยู่ติดกับพรมแดน) ยาว 115 กิโลเมตร ยังเป็นเส้นทาง 2 เลน และได้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่ อำเภอเชียงของ เป็นสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยที่ บ้านดอนหวาน อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายกับประเทศลาวที่บ้านดอนเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ระยะทาง 2.48 กิโลเมตร นอกจากสะพานแล้วยังมีโครงการก่อสร้างถนนไปอีกประมาณ 6 กิโลเมตรเข้าไปในเขตเมืองห้วยทราย ซึ่งถนนลาดยางขนาดสองเลน รวมทั้งมีการก่อสร้างด่านตรวจคนเข้าเมือง เป็นการเชื่อมต่อกับเส้นทาง R3A ที่เชื่อมต่อระหว่างจีน – ลาว – ไทย โดยก่อสร้างตัวสะพานแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2555 และได้เปิดบริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ส่วนเส้นทางในประเทศลาว 228 กิโลเมตรนั้นเสร็จแล้ว โดยได้รับเงินอุดหนุนจาก ADB ไทยและจีน เส้นทาง R3 จะช่วยให้การค้าตามแนวชายแดนเพิ่มขึ้นอีกมาก โดยเฉพาะเขต “สี่เหลี่ยมมรกต” ระหว่างไทย-ลาว-พม่า-จีน เพิ่มขึ้น

เส้นทางสายสุดท้าย เชื่อมต่อระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนาม แบ่งเป็น 4 เส้นทางย่อย เรียงตามแนวนับ คือ เส้นทางสายกลาง (Central Sub corridor) เริ่มจากกรุงเทพ ผ่านพนมเปญ ไปยังโฮจิมินห์ซิตี้ และสุดที่วังเตา (Vang Tau) ริมชายทะเลเวียดนาม

เส้นทางสายเหนือ (Northern Sub corridor) เริ่มจากกรุงเทพ ไปยังอรัญประเทศ ส่วนนี้จะเป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางสายกลาง แต่เมื่อเข้าเขตกัมพูชาแล้วจะแยกขึ้นเหนือ ผ่านเสียมเรียบ และไปสุดที่เมือง Quy Nhon ทางตอนกลางของเวียดนาม

เส้นทางเลียบชายฝั่งด้านใต้ (Southern Coastal Sub corridor) เริ่มจากกรุงเทพฯ ผ่านทางภาคตะวันออกของไทยเลียบอ่าวไทยมาออกที่จังหวัดตราด ข้ามมายังเกาะกงของกัมพูชา และไปสุดที่ปลายแหลมของเวียดนามที่เมือง Nam Can

เส้นทางทั้งหมดดังที่กล่าวมา นอกจากจะทำให้ประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถเชื่อมโยงขนส่งสินค้าเข้าสู่ประเทศต่างๆ ได้ง่ายขึ้นแล้ว ยังอาจถูกองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติใช้เป็น

เส้นทางในการขนส่ง การส่งต่อบุคคลที่ถูกพลกจากประเทศจีน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ให้เข้ามาในประเทศไทย แล้วนำไปบังคับใช้แรงงาน หรือบังคับให้ค้าประเวณี ในประเทศไทย รวมทั้งยังสามารถส่งต่อไปยังมาเลเซียและสิงคโปร์ได้อีกด้วย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การศึกษา วิเคราะห์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในมิติกฎหมายของประเทศในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก, เหนือ - ใต้ (EWEC - NSEC)” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ลาวัณย์ ถนัดศิลปกุล และคณะ เป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญาเลขที่ RDG5910046 ซึ่งผู้เขียนบทความนี้เป็นผู้รับผิดชอบการวิจัยภาคสนาม จึงขอเสนอเฉพาะผลการวิจัยภาคสนาม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ บริบทแวดล้อม ปัญหา เศรษฐกิจ และสังคม ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก, เหนือ-ใต้

ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า สถานการณ์การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ แม้ว่าตามแนวชายแดนจะมีด่านตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ก็ตาม แต่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่จะถูกนำพาเข้าประเทศไทยโดยใช้ช่องทางทางธรรมชาติที่มีผืนแผ่นดินติดกันเป็นแนวยาว หรือมีแม่น้ำเป็นแนวกั้นพรมแดน ในช่วงที่แคบๆ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทหารที่ดูแลด่านนั้นคง หรือตำรวจตระเวนชายแดนไม่สามารถทำการควบคุมได้ การเดินทางเข้า-ออกของคนที่ต้องการลักลอบเข้าเมืองจึงสามารถทำได้ง่ายโดยจะใช้วิธีการเดินผ่านภูเขา หรือการข้ามแม่น้ำทางเรือ เพราะลำน้ำที่กั้นระหว่างประเทศมีขนาดไม่กว้างมากนักสามารถเดินทางสัญจรไปได้โดยง่าย

การค้ามนุษย์โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการค้าประเวณีเด็กหญิงอายุต่ำสุด 15 - 18 ปี การเข้าจับกุมได้มาจากการล่อซื้อ ซึ่งตำรวจต้องมีการวางแผนค่อนข้างซับซ้อน รัดกุม และหลายขั้นตอนมากเพราะเครือข่ายของผู้กระทำความผิดระมัดระวังตัวมากขึ้น ตัวละครของขบวนการค้ามนุษย์ที่เคยจับกุมได้ก็จะมีหลายตัว นายหน้า คนส่งของ คนมาส่ง คนเฝ้า คนประสานงาน เป็นต้น

ในภาคเหนือของประเทศไทย จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นต้นทางของกระบวนการค้ามนุษย์ โดยการลักลอบนำพาคนต่างด้าว โดยเฉพาะผู้หญิง และเด็กเข้ามาในประเทศไทย แล้วนำไปสู่ตัวเมืองชั้นใน เช่น เชียงใหม่ หรือ กรุงเทพฯ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบของการค้าประเวณี บังคับใช้แรงงาน และบังคับขู่ขาน ซึ่งกระทำในลักษณะเป็นขบวนการ โดยช่องทางที่ใช้ลักลอบนำพานั้น มีหลายช่องทางได้แก่ช่องทางธรรมชาติทางบก มีสันเขาเป็นแนวยาวคั่นระหว่างประเทศสามารถเดินเท้าลักลอบเข้าเมืองได้ง่าย และทางน้ำ มีแม่น้ำสาย แม่น้ำรวก และแม่น้ำโขง คั่นระหว่างประเทศบางแห่งต้นเขิน และแคบ สามารถลักลอบข้ามได้ง่าย และจุดผ่านแดนที่เป็นด่านตรวจถาวร ได้แก่ ด่านชายแดนเชียงแสน ด้านเชียงของ แต่ผู้ลักลอบเข้ามาที่ประเทศไทยมักใช้บัตรผ่านแดน (Border Pass) ซึ่งมีสิทธิ์ได้ชั่วคราวในพื้นที่ ๆ กำหนด เช่น ด่านแม่สาย เข้ามาได้เพียงแค่เขตอำเภอแม่สายเป็นต้น แต่ได้ลักลอบนำพาออกพื้นที่กำหนด เข้าสู่ตัวเมืองชั้นใน”

ในปี 2557 – 2558 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) แม่สายสามารถจับผู้ต้องหาหนีคดีค้ำมนุษย์ที่กำลังเดินทางออกนอกประเทศได้หลายราย มีการจับกุมคนไร้สัญชาติ (พื้นที่สูง) ในข้อหาค้ำมนุษย์ ซ่อนเร้นหรือช่วยผู้กระทำความผิดๆ เพื่อให้คนต่างด้าวหนีพ้นจากการจับกุม และพรากรผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีพลีจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล เพื่อหากำไร โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย โดยสามารถยึดของกลางคือ รถยนต์กระบะ โทรศัพท์มือถือ จักรยานยนต์ ฯลฯ

ในภาคใต้ ตม.ระนองเคยตรวจพบจะพบว่าเป็นการบังคับใช้แรงงานในกิจการประมง ส่วนการค้าประเวณีเคยจับได้เป็นคนลาวที่สมัครใจมาทำงานร้านอาหารโอเคะในฝั่งไทยแต่ต่อมาถูกบังคับให้ค้าประเวณีเป็นการผิดข้อตกลงที่เคยตกลงไว้ จึงหลบหนีขอความช่วยเหลือไปยังญาติ ทางเจ้าหน้าที่เมื่อได้รับแจ้งจึงเข้าไปจับกุม และเคยจับตัว Agent หรือผู้ค้าได้และได้มีการนำเสนอดำเนินคดี เช่น เป็นผู้จัดการร้านที่หาคนมาค้าประเวณี และกรณีประมงก็จะอยู่ในรูปของการให้ไปทำงานในเรือประมง มีการทรมาน ไม่ให้ขึ้นฝั่งเลยเป็นเวลา 6 เดือน หรือไม่ได้ขึ้นฝั่งเลย

รูปแบบของขบวนการค้ำมนุษย์ในจังหวัดระนอง จะเริ่มจากการหลบหนีเข้าเมืองก่อนมาทำงานทำ และจะมีการหลอกลวงทำสัญญาจ้างงาน และมีการหลอกลวงเด็ก ซึ่งจะเข้าลักษณะของการค้ำมนุษย์โดยมีการบังคับขู่ข่ม มีการซื้อตัวกันและส่งไปยังจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจะทำเป็นขบวนการ กล่าวคือ

1) การชักชวน จะมีคนไทยที่สนิทสนมกับผู้ใหญ่บ้านของฝั่งพม่าจะไปซื้อตัวคนเมียนมาร์โดยมีรูปแบบเหมือนการตกเขียว โดยจะซื้อตัวมาทั้งหมดบ้าน

2) การนำตัวคนเมียนมาร์เข้าประเทศไทย หากเป็นการเข้าเมืองโดยมีเอกสารผ่านแดนถูกต้องเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจะสามารถคัดกรองด้วยสายตาและปฏิเสธการเข้าเมืองได้ ดังนั้น จึงมักเป็นการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองตามช่องทางธรรมชาติ และมีการเก็บค่าหัวเป็นทอด ๆ เช่น สมมติว่ามีความต้องการแรงงานเมียนมาร์จากชาย 50 คน จะผ่านกระบวนการนี้ จะเริ่มจากการตกเขียว และลักลอบเข้าเมืองตามเส้นทางหลบหนี เป็นขบวนการ

3) วัตถุประสงค์ที่ถูกนำตัวเข้ามา ได้แก่ การนำเข้ามาใช้แรงงานตามปกติ การเข้ามาใช้แรงงานในกิจการประมง การเข้ามาค้าประเวณี ซึ่งหากเป็นการเข้ามาค้าประเวณีนั้นหากพบว่าเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะเป็นผิดค้ำมนุษย์ แต่หากอายุเกิน 18 ปีบริบูรณ์จะดำเนินคดีอาญาทั่วไปและตรวจเอกสารการเข้าเมือง ซึ่งจะถูกพบกลับทันทีและกลายเป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ที่จะถูกปฏิเสธเข้าเมืองตามมาตรา 12

แรงงานนั้นจะถูกบังคับใช้แรงงานในภายหลัง มาเป็นแรงงานขัดหนี้โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการแรงงานต่างด้าวยังมีอยู่ จึงมีการลักลอบนำเข้าแรงงานเมียนมาร์มาบังคับใช้แรงงาน และเข้าสู่ขบวนการค้ำมนุษย์ต่อไป โดยจากการสอบสวนคนต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานนั้นจะเป็นคนเมียนมาร์ที่มาจากเมืองอื่นที่ไม่ใช่เมืองชายแดนบริเวณเกาะสอง ตะนาวศรี เช่นมาจากรัฐยะไข่ ซึ่งจะมีเส้นทางเข้ามาตั้งแต่ในเมียนมาร์เข้ามาพักในบริเวณจังหวัดเกาะสองของเมียนมาร์และรอส่งตัวเข้ามาในไทยผ่านช่องทางธรรมชาติที่ไม่มีตรวจคนเข้าเมืองและไม่อยู่ในอำนาจของตรวจคนเข้าเมืองแต่เป็นอำนาจของตชด.หรือฝ่ายปกครองในพื้นที่ตรวจนำในแม่น้ำ และทหารเรือในทะเล

พื้นที่จังหวัดสงขลามีการลักลอบเข้าเมืองตามช่องทางธรรมชาติค่อนข้างมาก เพราะสามารถเดินทางเข้าประเทศไทยได้ตลอดแนวผ่านน้ำฝิ่งทะเลอันดามัน หรือแม้ทางบกจะมีรั้วกันในพื้นที่ทั้งหมด แต่ผู้ที่ลักลอบลักลอบก็จะใช้วิธีการปีนกำแพง หรือการตัดรั้วกัน เพื่อเป็นช่องทางในการลักลอบเข้าเมืองมาได้ มาเลเซียเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าประเทศไทย การถูกหลอกลวงชักจูงและนำไปทำงานในร้านอาหาร สถานบันเทิง ร้านวด จากนายหน้าจึงเกิดขึ้นได้ง่าย โดยเมื่อเดินทางเข้าไปถึงประเทศมาเลเซียแล้วจะใช้วิธีการบังคับให้

ทำงาน และยึด Passport ไว้ คนไทยกับลาวส่วนใหญ่จะเป็นการบังคับให้ขายบริการทางเพศ สำหรับคนกัมพูชาและเมียนมาร์ส่วนใหญ่จะเป็นการบังคับใช้แรงงาน เช่น ทำไร่อ้อย ทำสวนยาง ทำสวนปาล์ม

ภาคตะวันออก ในพื้นที่ ตม. จังหวัดสระแก้ว มีจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ 1 และจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าจำนวน 3 จุด ได้แก่ 1) จุดผ่อนปรนบ้านตาพระยา อำเภอตาพระยา 2) จุดผ่อนปรนบ้านหนองปรือ อำเภออรัญประเทศ และ 3) จุดผ่อนปรนบ้านเขาดิน อำเภอลองหาด ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในศรัทธาของ ตม. จังหวัดสระแก้ว ส่วนพื้นที่ที่เหลือก็จะเป็นช่องทางธรรมชาติทั้งหมดตลอดแนวชายแดนประมาณ 165 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของกองกำลังบูรพาทหาร (หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 12,13) และกองกำลังตำรวจตระเวนชายแดน (ตจ.ตม.จังหวัดสระแก้วมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันมาโดยตลอด เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดตามกฎหมายดูแลความมั่นคง และความปลอดภัยของประเทศ หากทหารจับผู้ลักลอบเข้าประเทศได้ก็จะนำตัวส่งมาที่จังหวัดสระแก้วดำเนินการในทันที เฉลี่ยประมาณ 200 คนต่อเดือน โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยแรงงาน และมีเด็กเล็กๆ ติดตามมาด้วย สำหรับพื้นที่เขตความรับผิดชอบของ ตม. จังหวัดสระแก้วยังไม่เคยเจอเหตุการณ์เป็นเรื่องของขบวนการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเลย เพราะการกระทำความผิดทางกฎหมายต่างๆ นั้น โดยส่วนใหญ่จะถูกเลือกใช้ช่องทางทางธรรมชาติมากกว่าจุดผ่านแดนถาวร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ตม. ชองเม็ก จังหวัดอุบลราชธานีเป็นพื้นที่ซึ่งติดกับประเทศลาว และมีแนวโน้มของการติดต่อเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจทางการค้าตามชายแดน และมีเส้นทางการค้าที่เชื่อมโยงถึงกันได้ การเดินทางของคนลาวมาที่จุดผ่านแดนช่องเม็ก ส่วนใหญ่ก็จะเป็นไปค้าขาย หรือเดินทางมาเข้าโรงพยาบาล หาหมอ เพราะคุณภาพของการรักษาโรคต่างๆ เมืองไทยจะดีกว่า

ในแต่ละวัน ตม. ชองเม็ก จะมีการบันทึกจำนวนคนที่เดินทางเข้า-ออก แต่ไม่มีระบบการตรวจสอบรายคนว่าเดินทางไปไหนมาบ้าง หรือเดินทางกลับออกไปจากประเทศแล้วหรือยัง บางครั้งก็จะใช้วิธีการสุ่มตรวจสอบเป็นรายคนแทน ซึ่งบัตรผ่านแดนของประเทศลาวจะไม่เหมือนกับของประเทศไทย แต่ตรวจคนเข้าเมืองจะถ่ายเอกสารบัตรผ่านแดนของผู้ที่เดินทางเข้า-ออกไว้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน โดยไม่มีค่าใช้จ่าย และหากเดินทางนั่งรถโดยสารมาทุกคนจะต้องลงจากรถเพื่อแสดงตนให้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบ

กรณีการใช้ Passport ผ่านแดน หากเกินกำหนดเวลาจะถูกปรับวันละ 500 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท ไม่มีเงินเสียค่าปรับจะถูกนำตัวส่งตำรวจในท้องที่เพื่อประสานส่งต่อฟ้องศาลและจำคุกแทน โดยใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 1 อาทิตย์ จากนั้นส่งมากลับมาให้ตำรวจคนเข้าเมืองจังหวัดอุบลราชธานีในเวลาช่วงเย็นทำการบันทึกข้อมูล ลงลายนิ้วมือ ถ่ายภาพ และพักอยู่ที่ห้องกัก 1 คืน ก่อนผลักดันกลับประเทศลาว ปัญหาที่คือส่วนใหญ่ไม่กล้าบอกชื่อ - นามสกุลจริง ซึ่งการส่งคนกลับให้กับตำรวจคนเข้าเมืองของประเทศลาวจะดำเนินการทุกวัน ผลักดันวันละ 1 รอบช่วงเช้าประมาณ 9.00 น.

พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมีช่องทางธรรมชาติประมาณ 4 - 5 จุด และจุดผ่อนปรน 5 จุด คนที่ลักลอบเมืองมา และถูกจับได้ส่วนใหญ่ก็จะเลือกใช้เส้นทางธรรมชาติ เพราะมีผืนแผ่นดินติดกันเป็นแนวยาว จึงมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นทหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตระเวนชายแดนสามารถทำการควบคุมได้

ภาคตะวันตก พื้นที่อำเภอแม่สอด ปัจจุบันเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ มีการลงทุนต่าง ๆ มากมาย และก็มีจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น การเดินทางของชาวเมียนมาร์ที่ผ่านด่านจังหวัดตาก ส่วนใหญ่จะเข้ามาประกอบอาชีพเป็นแรงงานรับจ้าง โดยเริ่มประกาศให้มีการใช้ Border Work เป็นแรงงานได้ 30 วัน จากเดิมที่กำหนดไว้ 14 วัน ในเขตชายแดนจังหวัดตาก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ แต่จะต้องมาขึ้นทะเบียนเป็นแรงงาน และต้องเป็นชาวเมียนมาร์

มีลานาอยู่ในเขตพื้นที่ของเมืองเมียวดีเท่านั้น สำหรับการเดินทางเข้า-ออกปกติในจุดผ่านแดนถาวรแม่น้ำเมยนั้น ออกเป็น 2 ประเภท คือ การใช้ Border Pass และ Passport

ชาวเมียนมาร์ประมาณ 90 % เดินทางเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานในประเทศไทย ซึ่งจะถือ Visa เป็นหลักท่องเที่ยว แต่จะแอบลักลอบทำงานครั้งละประมาณ 3 เดือน ตม.จังหวัดตากจะมีความตกลงระหว่างรัฐบาลสหราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ว่าด้วยการข้ามแดนระหว่างประเทศทั้งสอง คือ อนุญาตให้เดินทางเข้า-ออกผ่านด่าน ตม.จังหวัดตาก โดยใช้ Passport และ Border Pass ของทั้ง 2 ประเทศ อีกทั้งยังมีการบันทึกจัดเก็บข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติด้วยระบบ E-Fingerprint ถ่ายรูปทำประวัติไว้ด้วย เพื่อออกบัตร migration Control Card หรือบาร์โค้ดติดบัตรผ่านแดน

สำหรับในทางปฏิบัติ การตรวจสอบและคัดกรองคนเข้า-ออกค่อนข้างทำได้ยาก การรายงานจำนวนคนเข้า-ออกจะสามารถทำได้เพียงภาพรวมเท่านั้น คือ 3 เดือนต่อครั้ง แต่ไม่สามารถตรวจสอบ และติดตามได้ว่ามีใครบ้างที่ไม่เดินทางกลับตามกำหนดเวลา และหากยิ่งทางประเทศเมียนมาร์ยอมปล่อยให้ชาวเมียนมาร์เดินทางผ่านเข้ามาซึ่งประเทศไทยแล้ว ถ้า ตม. จังหวัดตากไม่ให้ผ่านเข้ามายังประเทศไทยก็อาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบกันโดยไม่ยอมปล่อยให้คนไทยเดินทางเข้าประเทศเมียนมาร์ได้ง่ายเช่นกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้หลักการผ่อนปรน และความยืดหยุ่นอย่างมากในการทำงานเรื่องการลักลอบคนที่ไม่ผ่านเข้ามาในประเทศไทย ในกรณีที่มีคนต่างชาติดำเนินการเข้ามาในประเทศไทยแล้วต้องกลับไปยังประเทศของภายใน 7 วัน แต่ไม่กลับไป ตม.จังหวัดตากมีวิธีการจัดการ 2 วิธี คือ

1) หากเจ้าหน้าที่ตรวจพบภายในเขตพื้นที่ใดก็ตาม จะทำการเข้าจับกุม และส่งดำเนินคดีเพื่อฟ้องศาลในพื้นที่

2) หากแสดงตนต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผ่านช่องตรวจ ตม. ก็จะมีโทษเปรียบเทียบปรับตามจำนวนวันที่เกินจากกำหนดไว้ในบัตรผ่านแดน โดยจะปรับวันละ 500 บาท

แต่หากเป็นบุคคลที่ถูกจับได้ว่าหลบหนีเข้าเมือง โดยไม่มีเอกสารบัตรผ่านแดนจะถูกจับเข้าห้องกัก หรือที่เรียกว่า “พื้นที่พักเพื่อรอการส่งกลับ” ซึ่งกระบวนการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงจะทำประวัติ และจัดพิมพ์ลายนิ้วมือไว้เพื่อเก็บข้อมูล จากนั้นจึงใช้วิธีการผลักดันส่งกลับประเทศเมียนมาร์ต่อไป

ขบวนการค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่ ตม.จังหวัดตาก เคยจับมาดำเนินคดีได้มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คดี โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการค้าประเวณีเด็กหญิงชาวกระเหรี่ยงอายุต่ำสุด 15 - 18 ปี จากการล่อซื้อ ซึ่งมีการวางแผนค่อนข้างซับซ้อน รัดกุม และหลายขั้นตอนมาก แต่ช่วงหลังนี้จะยากขึ้นเพราะเครือข่ายของผู้กระทำความผิดมีเครือข่ายตัวมากขึ้น ขบวนการค้ามนุษย์ที่เคยจับกุมได้จะใช้วิธีการติดต่อผ่านนายหน้า ส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวเมียนมาร์มาด้วยตัวเอง

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์ผู้กำกับและรองผู้กำกับการตรวจคนเข้าเมืองทั้ง 8 ตม. พบว่าพฤติกรรมของนายหน้าค้ามนุษย์ที่เป็นบุคคลต่างดาว มีรูปแบบคล้ายๆ กันคือ มีการนำเหยื่อมาพักโรงแรมในฝั่งประเทศไทย เพื่อรอกลุ่มขบวนการขนแรงงานมารับตัวโดยเสียค่าใช้จ่ายประมาณคนละ 14,000 บาทให้แก่ผู้ร่วมขบวนการ เพื่อนำไปส่งที่กรุงเทพฯ บางรายถูกส่งตัวไปที่ภูเก็ต บางรายถูกส่งไปลงเรือทำการประมงที่ทำเรือหัวฉัตรระยอง

การจับกุมแต่ละครั้งมีการตั้งข้อหาพร้อมกันค้ามนุษย์ ร่วมกันสนองความใคร่ผู้อื่น เป็นระงับจัดหาเพื่อการบริการ เป็นจัดหาซึ่งบุคคลใดเพื่อให้บุคคลนั้นค้าประเวณี เป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการ ผู้ควบคุม ผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณีซึ่งมีบุคคลอายุต่ำกว่าสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีอยู่ด้วย และเป็นระงับ จัด ล่อไป หรือ พาไปซึ่งบุคคลใด เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี แม้บุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ข้อหาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เป็นระงับจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไป

ที่ใด หนึ่งเห็นยวักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก โดยข่มขู่ ใช้กำลัง ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจ ชอบ หรือใช้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ยินยอมแก่ผู้มีอำนาจแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล ตาม พ.ร.บ. ป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ข้อหาพรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยทุจริตซื้อ จำหน่ายหรือเพื่อกำไร

นอกจากนี้ยังมีข้อหาเป็นนายจ้างแรงงานต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้ที่พักพิงบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เป็นบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นบุคคลต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต

2. ปัญหาในทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายที่ใช้มี 2 ฉบับ คือ พ.ร.บ. ตรวจคนเข้าเมือง และ พ.ร.บ. ป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ การบังคับใช้กฎหมายเป็นปัญหาของ ตม. ทุกพื้นที่ ซึ่งเกิดจากนโยบายของรัฐในการพัฒนารูปแบบหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0007.24/1041 ลงวันที่ 24 มกราคม 2545 เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นผู้เสียหายหรือต้องหาคดีอาญา ว่า กรณีคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ กัมพูชา ลาว ต้องหาเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ต้องดำเนินคดีขอหลักหลบหนีเข้าเมือง แต่ให้ใช้นโยบายผลักดันออกนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยไม่ต้องส่งฟ้องศาล โดยเหตุผลที่ว่าเมื่อมีการกวาดล้างในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีผู้ต้องหาลักลอบเข้าเมืองครั้งละกว่า 300 คน ล้นห้องขังและไม่มีงบประมาณในการเลี้ยงดูในระหว่างอยู่ในห้องขัง ตำรวจจึงได้ประสานไปยังพนักงานอัยการขอผ่อนผันไม่ดำเนินคดีและใช้วิธีนี้แทน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติตามมาคือ เมื่อไม่ส่งฟ้องดำเนินคดีและได้มีการส่งผู้ลักลอบหนีเข้าเมืองกลับแล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะหลบหนีมาใหม่และเมื่อถูกจับได้ก็ถูกส่งกลับอีก แต่ก็มีบางกรณีที่เรานำคนที่หลบหนีเข้าเมืองเข้าจากส่งฟ้องศาลดำเนินเพื่อให้ทราบจำ

อุปสรรคอีกประการหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) คือ เมื่อจับผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมืองได้แล้ว โดยส่วนมากในการซักประวัติผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลว่าเข้ามาค้ามนุษย์หรือไม่ จึงต้องใช้เวลาในการซักประวัติ และเมื่อ ตม. คัดกรองว่าเข้าข่ายค้ามนุษย์จะต้องทำและส่งไปยังพนักงานสอบสวนซึ่งการทำงานของพนักงานสอบสวนมีความล่าช้าในการทำสำนวนสอบสวนโดยมักอ้างว่ามีคดีเยอะ ซึ่งในระหว่างนั้นจะต้องมีการกักขังเหยื่อค้ามนุษย์ไว้ที่ตรวจคนเข้าเมืองก่อนซึ่งบางครั้งถูกกักขัง 6 เดือนแล้วพนักงานสอบสวนยังไม่ทำคดีส่งฟ้อง และเหยื่อมีความกดดัน เครียดอยากกลับประเทศ พนักงานสอบสวนจะอ้างว่างานเยอะ ทั้งที่กฎหมายค้ามนุษย์ให้พนักงานสอบสวนสามารถทำการสืบพยานได้โดยไม่ต้องยื่นฟ้องศาล หากไม่มีประเด็นอะไรก็ส่งกลับได้ แต่พนักงานสอบสวนก็ไม่ใช้กระบวนการนี้ และทางพัฒนาสังคม ปัญหาเช่นเดียวกัน ในระหว่างที่รอการทำสำนวนสอบสวนนั้น ทางพัฒนาสังคมจะเป็นสถานแรกรับที่มีเหยื่อค้ามนุษย์เข้าไปพักอาศัยให้การดูแลและเวลายาวนานทำให้เหยื่อไม่อยากจะอยู่จึงมีการแอบหลบหนีออกจากสถานพักพิง ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จะมีความผิด ทางออกคือการเร่งรัดกระบวนการสอบสวนให้เร็วขึ้น โดยให้พนักงานสอบสวนสืบพยานเหยื่อไว้ก่อนและส่งกลับ โดยในพื้นที่จังหวัดระยองค่อนข้างช้ามาก โดยใช้เวลาถึง 7 เดือนก็จะปล่อยตัวไป และถ้าหากมีการส่งฟ้องศาลบางกรณีใช้เวลาในการพิจารณานานอาจมากถึง 10 ปี

ในเรื่องการใช้กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) เพื่อป้องกัน ปรามปราม และ ยุติการค้ามนุษย์ สนธิสัญญาความตกลงต่างๆ เกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ตม. ไม่ชำนาญกฎหมายค้ามนุษย์ จึงมีปัญหาการเก็บยานหลักฐาน ถ้าเก็บหลักฐานไม่ดี คดีก็มักจะหลุด อย่างไรก็ตาม ในระดับปฏิบัติการมีการประชุมหรือประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ตลอด แต่ในเวลาปฏิบัติการจริงนั้นทำไม่ได้โดยเฉพาะเรื่องการจับกุมเพราะมีความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนร่วมกัน

กระบวนการ กลับกรองผู้เดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษาพบว่า สถิติการเข้า – ออก ที่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองเฉลี่ยต่อวัน มากที่สุด 5 อันดับแรก ด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภออรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว เฉลี่ย 25,186 คน/วัน ลำดับถัดมาคือ ด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก 13,027 คน/วัน ด่านตรวจคนเข้าเมืองช่องเม็กอำเภอสिरินทร์ จังหวัดลพบุรี 5,074 คน/วัน ด่านตรวจคนเข้าเมืองปางดงเบงกาลี 4,175 คน/วัน และด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สายจังหวัดเชียงราย 2,573 คน/วัน

กระบวนการกลับกรองผู้เดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านของ ตม. ใช้มาตรการเดียวกันทุกพื้นที่ กล่าวคือ ใช้ระบบที่เรียกว่า “Border Cooperation On Anti-trafficking In Persons : BCATIP” โดยการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณพรมแดนแนวทางการเขียนบัตร ตม.6 ในเรื่องการแจ้งที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน

เจ้าหน้าที่จะคัดกรองด้วยสายตาก่อนดูบุคลิกภาพและตรวจหนังสือเดินทาง หากไม่มีข้อสงสัยใดๆ ก็ให้ผู้เดินทางบันทึกข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติด้วยระบบ E-Fingerprint ถ่ายรูปทำประวัติไว้ด้วย เพื่อออกบัตร Immigration Control Card หรือบาร์โค้ดติดบัตรผ่านแดน แต่ถ้าหากเป็นการเดินทางเพียงลำพังของเด็กหรือผู้หญิงที่ดูน่าสงสัยก็จะนำตัวเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์เพื่อคัดกรองว่ามีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้าประเทศไทยเพื่อไปไหน และไปทำอะไร เพราะวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน การข้ามแดนของ ตม. คือ 1) เยี่ยมญาติ 2) การท่องเที่ยว 3) ราชการ 4) ธุรกิจ 5) การกีฬา 6) การทำงานแบบไป-กลับ หรือแบบตามฤดูกาล 7) การร่วมสัมมนา การพบปะหารือ หรือการประชุม 8) วัตถุประสงค์อื่นๆ ที่ภาคีสัญญาอาจตกลงกันภายหลัง

การตรวจหนังสือเดินทางนั้นจะนำเข้าสู่ระบบเพื่อคัดกรองโดยใช้เครื่องมือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียกว่า “Personal Identity and Backlist” ซึ่งเป็นระบบบันทึกตรวจสอบข้อมูลผู้ที่อยู่ในบัญชี blacklist และดูประวัติซ้ำด้วย เช่น หากเป็นวีซ่าท่องเที่ยวจะต้องดูปัจจัยยังชีพด้วยว่าต้องนำเงินมา 20,000 บาทต่อคน และ 1,000 บาทต่อครอบครัว และจะมีร้อยเวรคอยซักถามอยู่ในสำนักงานหากเป็นผู้ต้องสงสัย และหากสงสัยว่าจะเข้ามาทำผิดกฎหมายหรือมาค้ามนุษย์จะใช้อำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ปฏิเสธมิให้เข้าเมือง แต่เมื่อตรวจสอบแล้วมีนายจ้างมีสถานที่ทำงานที่ชัดเจนก็ให้เข้าเมืองได้ หลังจากเข้าเมืองมาแล้ว หากตรวจพบว่าจะมีการหลบหนีออกนอกพื้นที่ จะถือว่าใบอนุญาตเข้าเมืองนั้นสิ้นสุดลงทันทีตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และจะใช้อำนาจตามมาตรา 54 ในการส่งกลับ และโทษผู้ให้ที่พักพิงจะถูกดำเนินคดีตามมาตรา 64

กรณีการใช้ Passport ผ่านแดน หากเกินกำหนดเวลาจะถูกปรับวันละ 500 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าไม่มีเงินเสียค่าปรับจะถูกนำตัวส่งตำรวจในท้องที่เพื่อประสานส่งต่อฟ้องศาลและจำคุกแทน โดยใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 1 อาทิตย์ จากนั้นส่งกลับมาให้ตรวจคนเข้าเมืองในเวลาช่วงเย็นเพื่อทำการบันทึกข้อมูล

ลงลายนิ้วมือ ถ่ายภาพ และพักอยู่ที่ห้องกัก 1 คืน ก่อนผลักดันกลับประเทศต้นทาง ปัญหาที่พบคือส่วนใหญ่กลับบอกชื่อ – นามสกุลจริง

ถึงแม้ ตม. จะมีนโยบายกลั่นกรองอย่างเข้มงวด แต่ยอดการเดินทางเข้า-ออกผ่านจุดผ่าน ต. สัตว์ส่วนการเข้า-ออกไม่เท่ากัน ในทางปฏิบัติกระบวนการตรวจสอบและคัดกรองคนเข้า-ออกค่อนข้างทำได้ เพราะการรายงานจำนวนคนเข้า-ออกจะสามารถทำได้เพียงภาพรวมเท่านั้น คือ 3 เดือนต่อครั้ง แต่ไม่สามารถตรวจสอบ และติดตามได้ว่ามีใครบ้างที่ไม่เดินทางกลับตามกำหนดเวลา

นอกจากการใช้กฎหมายภายในประเทศคือพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เป็นเครื่องมือการกลั่นกรองแล้ว ประเทศไทยยังมีกลไกความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี ระดับทวิภาคี มีบันทึกความเข้าใจด้วยการจัดการค้าเด็ก สตรีและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ (MoU on Bilateral Cooperation for Eliminating Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking) ซึ่งไทยได้มีความตกลงกับกัมพูชา (ปี 2558) เวียดนาม (ปี 2551) และเมียนมาร์ (ปี 2552) โดยกำลังมีความริเริ่มปรับเนื้อหาของ MoU ให้เป็นปัจจุบันเพื่อสามารถรองรับสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป และอยู่ระหว่างการหารือเพื่อจูงใจกรอบความร่วมมือกับอีกหลายประเทศที่มีความเป็นไปได้มากกว่าจะเป็นต้นทางของผู้เสียหายในประเทศไทย หรือปลายทางของคนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ระดับอาเซียน มีกลไกในกรอบอาเซียนเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ไทยเป็นได้แก่ ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children ปี 2537 ซึ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมาย การคัดแยกเหยื่อออกจากผู้กระทำผิด และการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters among Like-Minded ASEAN Member Countries) ไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาฯ เมื่อ 31 มกราคม 2556

อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติทางชายแดนภาคใต้ กล่าวคือ หลักกฎหมายระหว่างประเทศกับการผลักดันผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองข้ามแดนจะต้องเป็นการผลักดันไปยังประเทศที่ยอมรับด้วย ซึ่งต่างจากประมุขอาเซียนที่สามารถผลักดันได้ทุกสัญชาติเข้ามายังชายแดนประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นชาวเมียนมาร์ และชาวลาว

4. ความคิดเห็นของผู้ที่เดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมือง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลผู้เดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนภูมิภาคอาเซียน จำนวน 8 ด่าน คือ ด่านแม่สาย ด่านเชียงของ ด่านช่องเม็ก ด่านสระแก้ว ด่านแม่สอด ด่านสงขลา ด่านปาดังเบซาร์ และด่านระนอง โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ที่เดินทางเข้า และออกผ่านด่านชายแดนดังกล่าว ได้จำนวน 148 ราย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดอยู่ประเทศเมียนมาร์ รองลงมาคือ ลาว กัมพูชา มาเลเซีย จีน เวียดนาม และได้หัวหน้าตามลำดับ ส่วนในมีอายุระหว่าง อายุระหว่าง 21 – 30 ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 - 6 สมรสแล้ว มีสมาชิกครอบครัว 3 – 4 คน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อเดือน เดินทางเข้า-ออกผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่จำนวนมากกว่า 30 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำงานในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลในระหว่างที่อยู่ในประเทศไทยเรื่องการเจ็บป่วยของพ่อ แม่ และการไม่มีงานทำ รายได้น้อยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การสื่อสารกับคนไทยที่เข้าใจไม่ตรงกัน และสื่อสารกับครอบครัวหรือญาติโดยใช้โทรศัพท์มือถือ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายคำว่า “การค้ามนุษย์” สำหรับผู้เข้าใจให้ความหมายของคำว่า “การค้ามนุษย์” ว่าเป็นการข่มขู่ บังคับให้ขายบริการทางเพศ การบังคับให้ไปใช้แรงงาน การหลอกลวงให้ไปทำงานต่างประเทศโดยไม่คิดว่าตนเองอาจตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และถ้าตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ก็ยังไม่รู้จะทำอย่างไร

ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลการเดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองทั้ง 8 ด้านสามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่เดินทางเข้า – ออก มีความเสี่ยงที่อาจถูกขบวนการค้ามนุษย์หลอกลวงได้อันเนื่องมาจากการมีการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ การมีรายได้จากประเทศต้นทางที่ต่ำ ความวิตกกังวลเรื่องการไม่มีงานทำ หรือการมีรายได้น้อย หากมีขบวนการค้ามนุษย์มาหลอกลวงให้ไปทำงานที่จะทำให้มีรายได้สูง ประกอบกับความไม่รู้เรื่องการค้ามนุษย์ ก็มีแนวโน้มที่จะไปกับขบวนการค้ามนุษย์ได้ และที่สำคัญคือหากตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ก็ยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ที่เดินทางเข้า – ออกด่านตรวจคนเข้าเมืองทั้ง 8 ด้าน ส่วนใหญ่มีความเสี่ยง ขาดการตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง มุ่งแต่จะมาหางานทำ มีรายได้ที่สูงกว่าที่ตนเคยได้ในประเทศต้นทางโดยไม่ได้เตรียมตัวป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ที่อาจซ่อนตัวเป็นนายหน้าตามด่านตรวจคนเข้าเมืองตามชายแดน

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับหลายประเทศในภูมิภาค ตลอดจนระดับโลก เทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคปัจจุบันทำให้การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็ว อาชญากรมีหลายกลุ่มที่มีการติดต่อแต่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โครงการ Greater Mekong Sub-region Economic Corridors หรือ “ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง” ซึ่งมีการสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญๆ ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย 6 ประเทศคือ ไทย จีน (มณฑลยูนนาน) เวียดนาม กัมพูชา ลาว พม่า นั้น นอกจากจะทำให้เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเจริญเติบโตขึ้นแล้ว ยังเป็นเส้นทางที่ขบวนการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามพรมแดน และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ใช้ในการก่ออาชญากรรมได้ด้วย ดังที่เห็นได้จากผลการวิจัยภาคสนามในพื้นที่ด่านแม่สาย ด้านเชียงของ ด่านช่องเม็ก ด่านสระแก้ว ด่านแม่สอด ด่านสงขลา ด่านปาดังเบซาร์ และด่านระนอง ยังมีการจับกุมขบวนการค้ามนุษย์ และพบช่องทางธรรมชาติซึ่งเป็นช่องทางที่ขบวนการค้ามนุษย์สามารถใช้เป็นเส้นทางในการเข้า – ออก อย่างง่ายดาย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะใช้มาตรการทางกฎหมาย 2 ฉบับในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์บริเวณชายแดนคือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมีการทำข้อตกลงทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี กับประเทศเพื่อนบ้านด้วยก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ทั้งในด้านการป้องกัน (Prevention) การคุ้มครอง (Protection) และการดำเนินคดี (Prosecution)

จากผลการวิจัยภาคสนามดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลจัดตั้งกลไกหลักในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก และ เหนือ – ใต้ โดยให้คณะกรรมการมีตัวแทนจาก 4 ฝ่ายในระดับพื้นที่ คือ

- (1) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เทศบาลและองค์กรปกครองท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่น
- (2) ภาคธุรกิจ ประกอบด้วยหอการค้าจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

(3) ภาคประชาชน ประกอบด้วยองค์กรประชาชนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอาสาสมัครหรือจิตอาสา จังหวัด

(4) ภาคประชาสังคม ประกอบด้วยมูลนิธิหรือสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการต่อต้านการค้ำมนุษย์และมีการดำเนินงานอยู่ในพื้นที่

คณะกรรมการชุดนี้อาจใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ยั่งยืน” มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานกับฝ่ายปราบปรามได้แก่ ตม ตชด. ตำรวจภูธร ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ควบคุมให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ป้องกันมิให้เกิดการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยให้ขึ้นต่อนายกรัฐมนตรี และให้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกเสริมที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อาชญากรรมข้ามชาติและการกระทำผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยการกำหนดประเพณี วัฒนธรรมด้านการป้องกันที่ให้ประชาชนตระหนักและให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ ครอบครัวและชุมชนเอาใจใส่ในการดูแลบุตรหลาน ซึ่งดำเนินการผ่านมาตรการหรือกลยุทธ์การณรงค์และประชาสัมพันธ์ การสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมกลไกชุมชนให้เข้มแข็งในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ ส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว การผลักดันให้มีการเรียนการสอนเรื่องสิทธิ และการค้ามนุษย์ การอบรมให้ความรู้กับกลุ่มเสี่ยงต่างๆ และการจัดสรรทรัพยากรและรูปแบบการดำเนินงานป้องกันให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่

2) บูรณาการการทำงานร่วมกันหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กร และมูลนิธิต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงปัญหาของการค้ามนุษย์ และโทษของการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้น โดยการให้ความรู้เรื่องการป้องกันและปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งมีการประสานงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะต้องทำให้ปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์กลายเป็นวาระระหว่างประเทศร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันข้ามมนุษย์ชาติ ต้องอาศัยหลักการทำงานกันอย่างบูรณาการ โดยให้แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบทำงานภายใต้กฎหมาย หรือระเบียบของหน่วยงานตน และบูรณาการการทำงานร่วมกัน ก็จะช่วยให้เกิดระบบการทำงานที่ทุกละเอียด ลดความซ้ำซ้อน ส่งผลให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ปัญหาการค้ามนุษย์หมดไปจากประเทศไทย

3) ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเข้มข้น โดยใช้ MoU และข้อตกลงแบบทวิภาคีที่ได้ลงนามกันแล้วในการแก้ปัญหาที่ประเทศต้นทางแบบเชิงรุก โดยการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้ที่อยากเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยที่ต้องมีความระมัดระวังตัวที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การปฏิบัติตัวเมื่อต้องเดินทางออกนอกประเทศ การสร้างภูมิคุ้มกัน หรือความรู้เรื่องการป้องกันตนเอง การเดินทางเข้า-ออกอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐหรือภาคประชาสังคมหากเกิดปัญหา

4) สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการลงทุนร่วมกันระหว่างนักธุรกิจไทยกับนักธุรกิจของประเทศเพื่อนบ้านตามบริเวณชายแดนเพื่อรองรับแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในพื้นที่อุตสาหกรรมของประเทศไทยที่อยู่ห่างไกลชายแดน แต่ให้ทำงานในโรงงานที่มีการลงทุนร่วมกัน นอกจากจะสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับแรงงาน สร้างผลผลิตให้กับผู้ลงทุนที่ดีแล้ว ยังเป็นการลดความเสี่ยงแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านที่อาจตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์อีกด้วย

5) ควรใช้หลักการที่เป็นมาตรฐานในระดับสากล การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐชายแดนประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องมีมาตรการที่ชัดเจน และต้องประสานความสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น ประเทศต้นทาง

ต่างๆ ต้องเน้นการให้ความรู้กับประชาชนในประเทศของตน รวมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาคนเดินทางออกไปใช้แรงงานนอกประเทศ

6) ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้มากที่สุด เพื่อลดระยะเวลาในการทำงาน และสร้างประสิทธิภาพให้การทำงานบรรลุผลได้ตามเป้าหมาย เช่น การมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ตรวจสอบการตรวจคนเข้า – ออก ที่มีประสิทธิภาพที่สามารถตรวจสอบ พิสูจน์ และติดตามได้ว่าบุคคลต่างๆ ที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทย นั้นได้เดินทางต่อไปยังพื้นที่ใดบ้าง มีการพำนักพักค้างในเขตพื้นที่ใด และเกินกำหนดเวลาในการข้ามแดนมาหรือไม่

7) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ชายแดนแบบยั่งยืน ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์กฎหมาย นโยบายในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ระเบียบเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2560 จาก

<http://kpi2.kpi.ac.h/wiki/index.ph/>

ถวัลย์ ถนัดศิลปกุล และคณะ. (2560). การศึกษา วิเคราะห์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ใน

มติกฎหมายของประเทศในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก, เหนือ – ใต้ (EWEC – NSEC – SEC). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children, 2004

Memorandum of Understanding Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Union of Myanmar on cooperation in the employment of workers, 2003

Memorandum of Understanding Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Lao People's Democratic Republic on cooperation to combat trafficking in persons especially women and children, 2005

Memorandum of Understanding Between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Kingdom of Cambodia on Bilateral Cooperation for Eliminating Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking, 2007

The Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters among Like-Minded ASEAN Member Countries, 2012